

Continuen les obres, malgrat la manca de diners

El museu de la Sagrada Família es modernitza

El museu que hi ha en el temple, el més visitat de tot Catalunya, canvia de lloc. Un espai que va des de la façana de la Passió fins a la façana del Naixement donarà cabuda a un nou projecte museogràfic que explicarà en paral·lel la figura i l'obra de Gaudí.

En un moment en què a Barcelona es crea una política d'ordenació museística clara i coherent, les administracions públiques s'obliden del museu més visitat de Catalunya —més que no el Picasso o el Dalí—: el museu de la Sagrada Família. Més de 650.000 visitants anuals pugen a les torres, es passegen per davant les façanes, contemplen les obres de construcció i s'endinsen, quasi per casualitat, però aprofitant l'avinentesa, per una sala estreta de 300 metres quadrats, fosca i antiquada —un apèndix poc gloriós— que mostra fotografies, trossos de maquetes de guix originals i alguna altra peça de Gaudí, posades a la paret sense gaire gràcia. A Jordi Bonet, arquitecte director de les obres de la Sagrada Família, aquesta actitud d'oblit i de renúncia de les administracions no el sorprèn; fins i tot la troba lògica: “Tenen altres prioritats, com el Museu Nacional d'Art de Catalunya”. Tanmateix, la Junta d'Obres de la Sagrada Família, presidida per Joan Anton Maragall, en 1989 ja es va plantejar de reformar el museu i de modernitzar-lo. Era una assignatura pendent.

El museu va néixer a principi dels anys 70, impulsat per l'arquitecte Isidre Puig Boada i fou situat a la cripta de la façana de la Passió. Puig Boada ja s'adonà de la importància i de la necessitat d'aquest museu, però l'espai que s'hi destinà era petit, i les mesures tècniques i de seguretat molt limitades. Arran de la construcció dels fonaments de les columnes de la nau central, va quedar un espai de més de 600 metres quadrats (un llarg passadís subterrani de 80 metres de llargada per 7,5 d'amplada) i fou allà on decidiren d'instal·lar-hi el nou museu.

El projecte museològic, realitzat per Josep M. Trullent (impulsador del museu de la Vall d'Aran i del projecte museogràfic del Museu Episcopal de Solsona) i Jordi Joncosa (vinculat a la Fundació Miró), presenta en paral·lel les obres de la Sagrada Família i la figura d'Antoni

Gaudí, connectant-lo amb el modernisme de Barcelona. La lectura del projecte, a través de mitjans audiovisuals, vol ser molt didàctica i oberta a la ciutat. Segons Jordi Bonet, no es pot entendre la Sagrada Família sense parlar de les altres obres de Gaudí, “perquè ell en cada projecte prova coses noves, que li servien per a aplicar-les després en la seva gran obra, l'obra de tota la seva vida. Llavors, és clar, s'ha d'explicar el Gaudí de can Batlló, de la Pedrera, del Parc Güell... Això és el que fa entendre la Sagrada Família”.

Les dues peces més destacables que albergarà el nou museu són, d'una banda, la col·lecció més important de dibuixos originals de Gaudí, que actualment guarda la Catedral de Gaudí i, d'altra, la maqueta de l'estructura de la Colònia Güell, que l'arquitecte Frei Otto —projector dels edificis dels JJ OO de Munic— i un equip d'arquitectes de la Universitat de Delf (Holanda) van elaborar amb motiu de l'exposició organitzada per La Caixa sobre Antoni Gaudí. La maqueta, propietat d'aquesta entitat financera, és fonamental per a entendre l'estructura de la Sagrada Família.

El nou museu s'estén des de la façana de la Passió a la façana del Naixement. Des d'aquest espai es podrà veure la tomba de Gaudí, situada a la cripta, i també s'hi ha adequat una paret de vidre, la que dona al taller dels modelistes —on preparen els models que després es realitzen en pedra—, de tal manera que el públic podrà seguir el procés de construcció del temple. Quan aquest espai ja sigui inaugurat, un nou circuit permetrà al visitant de veure de cara la façana del Naixement, cosa que ara no és possible.

UN PRESSUPOST CONDICIONAT

Les obres són lentes. I ho són per una raó intrínseca i única dels plantejaments de la mateixa construcció: la Sagrada Família és una obra que es realitza únicament amb els

diners de les donacions de particulars. Anualment es recapten entre 250 i 300 milions de pessetes, que tenen la funció fonamental de cobrir el pressupost de les obres de construcció. Per tant, només una petita part d'aquests diners es destina a l'adequació del nou museu. "Els diners que la gent dóna són per a les obres de construcció del temple, no per al museu", sentència Jordi Bonet.

Tanmateix, un fet inesperat va fer possible un salt endavant molt definitiu: "Amb motiu dels Jocs, els japonesos —¿qui, si no?—, i concretament l'Associació Barcelona-Japó, ens van demanar l'espai per-

què volien fer-hi una exposició sobre pintura *nihonga*. En canvi, van pavimentar-lo i van instal·lar-hi els reflectors", explica Jordi Bonet. Les administracions podrien aportar-hi una subvenció destinada a l'adequació del nou museu, però fins ara el que la Junta d'Obres ha rebut ha estat molt poca cosa. Bonet no espera res de les administracions i confia a trobar altres empreses que sufraguin una part del pressupost del nou museu.

UN TEMPLE POLÈMIC

El museu de la Sagrada Família sempre

ha estat un element oblidat en la sinuosa història d'aquesta obra monumental, i la polèmica arquitectònica n'ha protagonitzat la majoria d'episodis, alguns d'ells secundats pels millors artistes i arquitectes de l'època.

En 1926 moria Antoni Gaudí deixant inacabada la catedral. Tanmateix, llegava una extensa documentació, plànols i maquetes que reproduïen en gran part el projecte de la Sagrada Família. El succeïren al capdavant de les obres els arquitectes ajudants Domènec Sugranyes i Francesc Quintana, que al llarg de la primera meitat dels anys 30 acabaren la construcció de les

A l'esquerra, panoràmica de la Sagrada Família amb les noves columnes que en sustentaran la nau central. Dalt, voltes de la cantoria, recentment acabades.

quatre torres de la façana del Naixement, fidels al projecte de l'artista. Amb la guerra les obres es paralizaren, es cremaren les carpetes que contenien els plànols i es trencaren les maquetes de guix. En 1938 Sugranyes moria i en 1939, acabat el conflicte bèl·lic, Quintana empenia la restauració del temple, que havia quedat molt malmès. No fou fins als anys 50 que hom en va reprendre la construcció. Dirigida per Quintana, tenia d'arquitectes col·laboradors Isidre Puig Boada i Lluis Bonet, que també havien conegut Gaudí. Es van reconstruir les maquetes de guix, que estaven trossejades, i a partir de les maquetes i els plànols reproduïts en alguns llibres, es tornaren a dibuixar sobre paper les seccions del temple. La voluntat era de seguir amb tota fidelitat les línies que havia marcat el mestre.

És pels fets i circumstàncies en què avança la continuació de l'obra arquitectònica de Gaudí que en 1965 un centenar d'arquitectes, artistes, crítics i literats obren la confrontació, a través d'una carta publicada a *La Vanguardia*. La signen Le Corbusier, Ludovico Quaroni, Antoni de Moragues, Oriol Bohigas, Federico Correa, Ricard Bofill, Joan Miró, Antoni Tàpies, Josep Llorens Artigas, Ràfols

1980s/1980

A l'esquerra, situació actual del museu, que mostra fotografies, plans i trossos de les maquetes originals en guix. A la dreta, espai del nou museu que va de la façana de la Passió a la del Naixement.

C PUERTOLAS

Casamada, Josep M. Subirachs, Joan Brossa, Joan Prats, Alexandre Cirici, Rafael Santos Torroella, Antoni Badia i Margarit, Salvador Espriu..., entre molts altres. Els sotasignats deien: "Urbanísticament i socialment el gran temple és inoperant; un gran temple expiatori de tot un poble és una idea fora d'època; acabar un edifici sense l'arquitecte que el va idear és molt difícil, però si es vol acabar segons el seu mateix projecte i d'aquest no en queden plànols, llavors és ja un intent ple de vaguetats". Dies després la Junta d'Obres publicava en el mateix diari una declaració encaminada a desmentir les acusacions: "Aquesta Junta fonamenta la seva seguretat d'actuació en la real existència de plànols, dibuixos i maquetes originals de Gaudí; en el fet que els seus arquitectes s'hi han cenyit tècnicament; en el fet que cap exclusivisme no tanca les portes a les noves generacions d'arquitectes per a intervenir en l'obra, només una condició es considera indispensable: el màxim de respecte a l'obra feta i a l'obra que s'ha d'executar segons la concepció gaudiniana".

La polèmica durà temps, tothom hi va dir la seva. Tanmateix, les obres de construcció continuaren, perquè les donacions també continuaren arribant i l'església no es féu enrere. La llista d'arquitectes i artistes més significatius del moment i consolidats no va poder fer trontollar les conviccions dels qui se sentien hereus de la gran obra de Gaudí. La polèmica es va anar esvaint. Però només era la primera.

L'abril del 1971 una segona carta signada per un bon grup de membres del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears veia la llum pública. Els signataris demanaven la paralització de les obres, la cessió de l'edifici a l'estat o al municipi, la convocatòria d'un concurs internacional i la restauració de l'obra de Gaudí. L'atac tornava a ser

frontal: "el que es realitza a la Sagrada Família ni pot considerar-se obra de Gaudí ni reuneix les condicions artístiques suficients per a ser tingut en consideració per una consciència artística mínimament exigent". Aquesta desqualificació, la va rebatre sense pèls a la llengua Joan Bassegoda, director de la Càtedra Gaudí: "La llista de signants és encapçalada pels habituals arquitectes socialistes, autors d'edificis per a bancs capitalistes i projectistes d'habitatges de gran luxe per a la massa milionària del país". I a continuació feia la rèplica.

LES ESCULTURES DE SUBIRACHS

La Sagrada Família tornà a ser actualitat a l'estiu de 1975, arran d'un altre fet urbanístic: hom volia construir un edifici de set plantes en el lloc on Gaudí havia previst que arrenqués l'escalinata de la façana principal. Després d'una intensa mobilització, la Direcció General del Patrimoni Artístic i Cultural va decidir de suspendre les obres. Aprofitant aquest episodi el setmanari *Destino* va publicar un document-enquesta on tretze personatges en favor i en contra de les obres del temple responien tres preguntes. La segona deia: "¿Quina opinió li mereixen les obres realitzades a la Sagrada Família que no han estat dirigides per Gaudí? ¿Constitueixen un altre atemptat?" Josep M. Subirachs respongué: "Les obres realitzades aquests últims anys són un *pastiche* descomunal que atempta contra l'obra de Gaudí, contra el sentit estètic de Barcelona, contra la lògica evolució de l'estil d'acord amb la història i que farà de la Sagrada Família més que una peça arquitectònica admirable, un colossal monument *kitsch* a l'esperit provincià de la ciutat". Deu anys després, Subirachs acceptava la proposta de realitzar les escultures de la façana de la Passió. "Crec que és una

manera nova de plantejar-se la Sagrada Família", argumentava.

Les campanyes per a aturar les obres continuaren periòdicament entre el col·lectiu d'arquitectes, Subirachs inicià les escultures, en 1988 s'incorporava la informàtica per a reproduir les formes naturalistes de l'obra gaudiniana, es començaven els fonaments de les columnes de la nau central i es feien els càlculs de l'estructura que cobrirà el temple... La construcció seguia el seu curs, les donacions continuaven arribant i semblava que els intel·lectuals havien perdut l'energia per a continuar la batalla.

Tanmateix, la instal·lació de les primeres escultures de Subirachs, la primavera de 1990, va tornar a provar la capacitat de reacció dels incombustibles intel·lectuals d'esquerres. Una manifestació, organitzada per la revista *Àrtics*, i capitanejada pel "traficant d'idees" Vicenç Altaïó, tornava a obrir la polèmica. Després d'una concentració de més de cinc-cents persones davant la façana de la Passió, una seixantena de personalitats públiques hi llegiren frases contra Subirachs. Tot plegat, foc d'encenalls.

Tres anys després d'aquest últim episodi, les obres de construcció de la Sagrada Família no deixen d'avançar. Sembla que ja ningú no prova d'aturar-les; sembla massa tard. Els fonaments de la nau principal són fets, les columnes van pujant i estan a punt de desmuntar les bastides de les voltes de la cantoria, la part més recent. Paral·lelament, les obres del museu també avancen. Durant la capta que es realitzarà al mes de maig hom vol ensenyar l'espai i a final d'any començaran les visites. "Encara tardarà a acabar-se el museu, però no tant", diu Jordi Bonet. Ningú no ha qüestionat mai l'existència del museu, però ara toca de dignificar-lo.

Montse Serra